

Politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn i dagtilbud

En nedskreven politik er med til at sikre og fastholde, at forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge, er en del af den daglige pædagogiske praksis i jeres dagtilbud. Hvordan I konkret kan udarbejde en politik på området, og hvilke emner processen indeholder, kan I finde inspiration til her.

Nedenstående punkter er en liste over, hvad en skriftlig politik til forebyggelse og tidlig opsporing kan indeholde. I kan bruge den som inspiration eller som skabelon til, hvordan I vil opsætte jeres færdige nedskrevne politik.

1. Dagtilbuddets værdigrundlag som baggrund for politikken
2. Formål med politikken
3. Målgruppe
4. Definitioner af seksualitet, seksuelle overgreb og vold
5. Faglig viden om tilgange til børns seksualitet
6. Faglig viden om forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn
7. Strategi for implementering og opfølgning
8. Inddragelse af forældrebestyrelsen
9. Henvisning til relevant links og litteratur

1. Dagtilbuddets værdigrundlag som baggrund for politikken

Værdigrundlag

En pædagogisk praksis, der hviler på et tydeligt og fælles værdigrundlag, er et væsentligt element i forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb. Formulering af værdigrundlag og målsætninger medvirker til, at synliggøre hvilken tilgang og praksis, der kendetegner dagtilbuddet.

Værdierne udtrykker, hvad dagtilbuddet ser som god praksis i arbejdet med børn – eksempelvis i forhold til kontakt og relation til og mellem børnene. Værdierne er en slags grundlæggende leveregler i dagtilbuddet, og derfor skal både børn, medarbejdere, forældre og samarbejdspartnere have kendskab til værdierne.

En formuleret politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn tager afsæt i dagtilbuddets værdigrundlag.

Beskriv derfor kort hvilke værdier, der kendetegner jeres dagtilbud.

EKSEMPEL PÅ VÆRDIGRUNDLAG

Vi ønsker at give børn tryghed og omsorg og optimale udviklingsmuligheder. Vi tilstræber derfor at have en rar og imødekomende atmosfære med fokus på nærvær og plads til personlig udvikling. Vores mål er at udvikle selvbevidste og kompetente børn. Børnene skal have tid og rum til fordybelse og lære at udvise ansvarlighed overfor kammerater, personale og dagtilbud.

Børnesyn

I beskrivelsen af jeres værdigrundlag ligger også implicit et børnesyn – en måde I anskuer børn på, og dermed det perspektiv I arbejder ud fra. Jeres børnesyn afspejler sig i den daglige praksis, og det er derfor væsentligt at få defineret og beskrevet hvilket børnesyn, der ligger bag jeres daglige pædagogiske arbejde.

Beskriv derfor også hvilket børnesyn, der ligger bag jeres værdigrundlag.

EKSEMPEL PÅ BØRNESYN

Grundlæggende arbejder vi ud fra et barnefokus om, at barnet skal opleve sig set, hørt, forstået og beskyttet og opleve sammenhæng i sin tilværelse.¹

Vi arbejder med et børneperspektiv, hvor vi opfatter børn som aktive og meningskabende med medfødte kommunikative kompetencer.²

Vi forsøger at "se med barnets øjne", og "sætte os i barnets sted". I overført betydning, at vi sætter os ved siden af barnet og ser på, hvad der foregår i barnets hverdag, og hvordan det påvirker barnet. Det kan kun lade sig gøre ved aktivt at inddrage barnet.³

Værdier og forebyggelsesaktiviteter

Sidste del af denne proces drejer sig om at få sat værdigrundlaget i relation til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb.

Beskriv derfor også, hvordan I mener, at forebyggelsen af vold og seksuelle overgreb kobler sig til jeres værdigrundlag. Her kan I evt. lave nogle eksempler på, hvordan overstående ville kunne ses i praksis i jeres dagtilbud.

¹ FN's Børnekonvention

² Dion Sommer, 2011

³ Servicestyrelsen, 2007

2. Formål med politikken

Når I skal i gang med at formulere formålet med at have en politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb, er der en række spørgsmål, som det vil være vigtigt at få diskuteret i personalegruppen og med ledelsen.

Det drejer sig fx om at få defineret:

- Hvad er det, vi skal forebygge?
- Hvad er det, vi vil opspore tidligst muligt?
- Hvorfor mener vi, at det er væsentligt at arbejde med forebyggelse og tidlig opsporing?
- Hvordan vil vi arbejde med forebyggelse og tidlig opsporing i vores dagtilbud?

Hvad

Hvad det er, vi skal forebygge, handler fx om at diskutere:

- Hvad er det vi vil forhindre, børn udsættes for?
- Hvad gør vi for at støtte børns udvikling af personlig integritet, og hvad kan forhindre en positiv udvikling?
- Hvordan skabes de bedste vilkår for barnets udvikling i relationen mellem barn og voksen og mellem børn indbyrdes?
- Hvad skal vi opspore tidligst muligt i relation til ovenstående?

Hvorfor

Hvorfor vi forebygger handler om at sætte fokus på:

- Hvorfor mener vi, at forebyggelse er en væsentlig del af det daglige pædagogiske arbejde?
- Hvorfor er det vigtigt med en tidlig opsporing af børn i mistriksel?
- Hvorfor kan også handle om, at skabe tydelige retningslinjer og procedurer, der kan imødegå, at fagpersoner overreagerer eller oplever afmagtsfølelse, fordi de ikke ved, hvordan de kan få hjælp.
- Hvorfor kan også handle om en pædagogisk praksis, der skaber synlighed og tydelighed omkring grænser og forhindrer, at børn og voksne kan udvise grænseoverskridende adfærd.

Prøv også at forholde jer kritisk til, om forebyggelsen primært har afsæt i at udvikle og beskytte børnene, også imod mulige overgreb fra en ansat, eller om dele af jeres forebyggelse også sker af hensyn til personalet, fx som beskyttelse mod mistænkeliggørelse?

Hvordan

Hvordan forestiller I jer, at dagtilbuddet kan forebygge vold og seksuelle overgreb? Det kan fx være i form af en pædagogik, der sikrer, at barnet støttes i at udvikle evnen til at skelne mellem egne og andres behov og til at skelne mellem egne og andres grænser.

Hvordan kan også være måden, man som fagperson forholder sig til børns seksualitet, til nøgenhed og privatsfære.

Hvordan handler også om, at få diskuteret, om der er rammer, aktiviteter, dagligdags gøremål, hvor man kan være nødt til at ændre forhold af hensyn til barnet, selvom det ikke nødvendigvis er det bedste for helheden.

Beskriv i politikken, hvordan I arbejder med at forebygge vold og seksuelle overgreb.

EKSEMPEL

Vi forebygger seksuelle overgreb ved at støtte barnet i at udvikle en evne til at indgå i relationer på egne præmisser. Derfor er forebyggelse at lære barnet at skelne i sine relationer til andre.⁴

En fælles diskussion og refleksion over spørgsmålene hvad, hvorfor og hvordan, vil tydeliggøre, hvad jeres formål med en politik til forebyggelse og opsporing af overgreb mod børn, er.

Beskriv formålet med politikken.

EKSEMPEL PÅ FORMÅL MED POLITIK

At sætte fokus på og skabe dialog om forebyggelse og tidlig opsporing af overgreb mod børn og forebygge, at børn udsættes for overgreb. Formålet er endvidere, at tydeliggøre og nedskrive retningslinjer ved mistanke om overgreb mod børn, og hvorledes der fremadrettet skal arbejdes med forebyggelse og tidlig opsporing, herunder fx at understøtte børns udvikling af en sund seksualitet, deres viden om børns rettigheder, samt grænsesætning.

3. Målgruppen

Hvem retter politikken sig imod, og hvem er omfattet af politikken?

- Børn
- Ansatte
- Forældre
- Andre

Beskriv målgruppen i politikken.

4. Definition af seksualitet, seksuelle overgreb og vold.

Hvordan vil I definere seksualitet, seksuelle overgreb og vold?

Definitionerne har betydning for, hvordan I arbejder med forebyggelse, tidlig opsporing og håndtering af seksuelle overgreb og vold, og for hvordan I udformer jeres politik.

Det er vigtigt, at have en fælles definition af vold og seksuelle overgreb så det ikke er den enkelte medarbejder, der skal vurdere, om der er tale om vold eller seksuelle overgreb.

Seksualitet, seksuelle overgreb og vold kan defineres på følgende måde:

⁴ Katrine Zeuthen, 2013

DEFINITION AF SEKSUALITET

Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed. Den er et basalt behov, og et aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet. Seksualitet er ikke synonymt med samleje. Det handler ikke om, hvorvidt vi har orgasme eller ej, og endelig er det ikke summen af vort erotiske liv. Dette kan være en del af vor seksualitet, men behøver ikke at være det. Seksualitet er så meget mere. Det er hvad der driver os til at søge kærlighed, varme og intimitet. Den bliver udtrykt i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er ligeså meget dette at være sensuel, som at være seksuel. Seksualitet har indflydelse på vore tanker, følelser, handlinger og samhandlinger og derved på vor mentale og fysiske helse. Og da helse er en fundamental menneskeret, så må også seksuel helse være en basal menneskeret.⁵

WHO

DEFINITION AF SEKSUELLE OVERGREB

- Den voksne udnytter barnets tillid.
- Det seksuelle overgreb krænker barnets integritet.
- Det er en handling, som barnet ikke kan forstå eller misforstår, og som barnet ikke er modent til at give samtykke til.
- Det seksuelle overgreb er udtryk for den voksnes behov og på den voksnes betingelser, eller et udtryk for børn og unge, der udsætter andre børn og unge for seksuelt grænseoverskridende adfærd.
- Det er en handling, som overskrider samfundets lovgivning og den almindelige moral.

Kilde: SISO, inspireret af Kempe, 1978⁶

DEFINITION AF VOLD

Vold er en handling eller trussel, der uanset formålet kan krænke en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider endvidere samfundets love og normer.

Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om, at barnet udsættes for en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare.

Socialstyrelsen

⁵ T. Langfeldt & M. Porter (1986): *Sexuality and family planning. Report of a consultation and research findings*. WHO

⁶ Kempe, Henry C (1978): *Sexual Abuse, Another Hidden Pediatric Problem*. The 1977 C. Anderson Aldrich Lecture. Pediatrics Vol. 62 No. 3 September

5. Faglig viden om tilgange til børns seksualitet

En væsentlig opgave i dagtilbuddet er at understøtte børn i en sund og god udvikling. Derfor er det centralt, at der hos personalet er en stor faglig viden om vold og seksuelle overgreb, og hvordan overgreb kan påvirke barnets udvikling. Dermed kan man medvirke til en tidlig opsporing.

Udvikling af barnlig seksualitet går hånd i hånd med barnets samlede udvikling og personlighedsdannelse. Det lille barn kender ikke på forhånd til seksualitetens betydning, hverken hos sig selv eller hos voksne. Det er de voksne, som drager omsorg for barnet, som er med til at give barnets seksualitet betydning i takt med, at barnets interesse for og udforskning af seksualiteten udvikler sig. De voksne lærer gradvist barnet de sociale spilleregler og omgangsformer i forhold til jævnaldrende, andre børn og voksne⁷.

Beskriv de pædagogiske metoder, der understøtter, at børnene udvikler en sund og positiv seksualitet fx gennem samtaler, vejledning og undervisning. Det kunne fx være med afsæt i:

Hvordan understøtter I barnet i at sætte ord på barnets følelser, hvad der føles rart og ikke rart?

Beskriv jeres fælles samværs- og omgangsformer: Normer for sprogbrug, påklædning, samvær og grænser mellem børn og voksne, og børnene indbyrdes:

- Hvilke skrevne og uskrevne regler er der?
Fx regler for samværs- og omgangsformer mellem voksne og børn, og børnene i mellem.
- Hvilke overvejelser ligger der bag jeres regler?
Det kan handle om fysisk kontakt mellem børn og voksne, må børn og voksne være alene sammen, må børnene gå på toilettet sammen. Her kan der også skrives ind, hvis der er taget aktivt stilling til, at en fra det faste personale kan gå alene med en gruppe børn, f.eks. i motorikrum, fordi man har vurderet, at værdien af små legegrupper og det positive, der kan fremkomme af fordybelse, plads til motorisk udfoldelse og kropslig glæde, er så væsentligt, at man ønsker at fastholde denne mulighed.
- Hvad er acceptabel og ikke acceptabel sprogbrug i jeres dagtilbud?
Konkrete eksempler på dette kan eksempelvis være:
 - » *"Vi omtaler kønsorganer som tissemand, tissekoner og bryster."*
 - » *"Vi bruger ikke voksenrelaterede ord og begreber, fx er en legekammerat af det modsatte køn en god ven og ikke en kæreste"*.
- Hvad er acceptabel påklædning?
Må børnene være nøgne fx i pudrummet, på legepladsen, ved stranden?
- Andet, som er relevant for jeres arbejdsplads.

6. Faglig viden om forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn

Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb bør involvere dialog med og fokus på børnene, så de får den fornødne viden og støtte til, at lære at sige fra overfor overgreb. Men det er i høj grad en opgave for de voksne at beskytte og hjælpe barnet. Ved at tale med og lære barnet om grænser og empati bliver barnet mindre sårbart i forhold til at blive udsat for vold og seksuelle overgreb – og bedre rustet til at fortælle omgivelserne om det, hvis det sker.

- Hvordan arbejder I med børnene i forhold til gode/dårlige følelser, gode/dårlige hemmeligheder, lyst og ulyst, grænser osv.?

Det er væsentligt, at fagpersoner besidder en grundlæggende faglig viden om de mulige tegn og reaktioner, man skal være opmærksom på, når det drejer sig om vold og seksuelle overgreb mod børn. Den faglige viden skal samtidig rumme et barneperspektiv for at sikre, at signalerne ses og forstås i relation til den konkrete kontekst, som barnet indgår i, samt i barnets samlede livsvilkår. Det kræver også, at man som fagperson stiller sig til rådighed for børnene og med troværdighed og nærvær signalerer, at her er en voksen, man kan stole på vil hjælpe én, og som man kan betro sig til.

Tag stilling til, hvordan I vil sikre vedligeholdelse/opkvalificering af de ansattes faglige viden om forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb?

EKSEMPEL

Vedligeholdelse/opkvalificering kan eksempelvis foregå ved en gang årlig at sætte temaet på dagsordenen til personalemøde/områdemøde, hvor politikkenes punkter gennemgås og evt. revideres i forhold til ny viden.

Afholdelse af temadage med oplæg fra fagpersoner om fx samtale med børn, børns seksualitet og seksuelle udvikling, grænser osv.

Det faglige arbejde med forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb, forudsætter også et trygt arbejdsmiljø, hvor man kan tale åbent med hinanden om tvivl, overvejelser og mistanker, og hvor der løbende er drøftelser og dialog om dette i personalegruppen.

Tag derfor også stilling til, hvordan I kan sikre et trygt arbejdsmiljø, der understøtter en faglig dialog og en faglig åbenhed.

7. Strategi for implementering og opfølgning

For at en implementeringsproces skal fungere optimalt, er det vigtigt at have fokus på ledelse, organisering og medarbejdere. Ledelsen skal sikre fokus på og ressourcer til arbejdet, så der udvikles en understøttende organisering for medarbejderne. Ledelsen skal beslutte og godkende kompetenceudvikling til medarbejderne, så de kan opkvalificere sig på området og anvende politik til forebyggelse og tidlig opsporing samt beredskabsplanen i deres daglige praksis. Organiseringen skal endvidere sikre opfølgning, så der kan træffes beslutning om evt. behov for justering og tilpasning af politik til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb og den lokale beredskabsplan.

Hvordan sikrer I, at der løbende er fokus på at implementere og justere politikken?

- Har I nedsat et implementeringsteam?
- Hvordan sikrer I at nyansatte bliver introduceret og opkvalificeret i jeres lokale politik og beredskabsplanen?

- Har I fastsat hvor ofte og i hvilket regi, I vil drøfte politikken?
- Hvordan understøtter I en åben og dialogorienteret tilgang i det daglige arbejde?

Beskriv i politikken, hvordan I vil sikre, at I implementerer og følger op på politikken og det forebyggende samt opsporende arbejde.

8. Inddragelse af forældrebestyrelsen

Arbejdet med en politik til forebyggelse og tidlig opsporing er tæt forbundet med dagtilbuddets værdier og den daglige pædagogik. Derfor er det også vigtigt at orientere forældre og forældrebestyrelsen om den igangværende proces, og når arbejdet med at formulere en politik er nået frem til et konkret resultat, ligeledes at fremlægge politikken for den samlede forældregruppe.

Beskriv i politikken:

- Hvordan og hvornår vil I orientere forældrene om jeres arbejde med at udforme en politik?
- På hvilken måde og i hvilket omfang vil I inddrage forældrebestyrelsen i arbejdet med politikken?
- Skal forældre/forældrebestyrelse inviteres til dialog?

9. Henvisning til relevant links

Skriv ind i politikken, hvor man som medarbejder og leder finder mere viden om emnet 'Vold og seksuelle overgreb', fx:

- socialstyrelsen.dk/born/overgreb, vidensportal.socialstyrelsen.dk, forebygovergreb.dk
- [Indsæt henvisninger, der er relevante for jeres dagtilbud]

